

كانت هذه الدار سكناً لخالد بن عبد الله الأوسي، وأصبحت تعرف بدار الأوسيين^(٢).

أما موقع هذه الدار فلا يعرف على وجه الدقة، وقد محي أثرها، وطمست معالمها، وأصبحت جزءاً من المسجد النبوي الشريف.

الهوامش:

١ ابن شبة، عمر بن شبة البصري، تاريخ المدينة المنورة، تحقيق: فهيم محمد شلتوت، ج١ (جدة: دار الأصفهاني للطباعة، ١٣٩٩هـ/١٩٧٩م)، ٢٥٠؛ السمهودي، علي بن عبد الله، وفاء الوفا بأخبار دار المصطفى، تحقيق: قاسم السامرائي، ج٢ (لندن: مؤسسة الفرقان للتراث الإسلامي، ١٤٢٢هـ/٢٠٠١م)، ٧٩، ٨٠؛ العلي، صالح أحمد، الحجاز في صدر الإسلام، دراسات في أحواله العمرانية والإدارية (بيروت: مؤسسة الرسالة للطباعة والنشر والتوزيع، ١٤١٠هـ/١٩٩٠م)، ٥٣٥.

٢ ابن شبة، ج١، ٢٥٠؛ السمهودي، ج٢، ٧٩، ٨٠.

علي الشرفي

الإيادي، رحلة

رحلة أندلسية إلى الحجاز، قام بها أحمد بن محمد بن هشام الإيادي، من أهالي قرطبة. ورد ذكر رحلته في كتاب (الصلة) لابن بشكوال بقوله: «له رحلة إلى المشرق، كتب فيها عن أبي بكر المطوعي، وأبي الحسن علي بن بُندار القزويني وغيرهم»^(١).

الهوامش:

١ ابن بشكوال، خلف بن عبد الملك، كتاب الصلة في تاريخ أئمة الأندلس وعلماهم ومحدثيهم وفقهاهم وأدباهم، ط ٢، ج ١ (القاهرة: مكتبة الخانجي، ١٤١٤هـ/١٩٩٤م)، ٢٣.

عباس طاشكندي

أيام البصارة

كان المكبون والمدنيون يعتمدون في معيشتهم على أيام المواسم، من حج، وعمرة، وزيارة؛ إذ تنشط فيها حياتهم الاقتصادية، وتنتعش معيشتهم بما يحققون من دخل، لقاء الخدمات التي يقدمونها للحجاج والمعتمرين والزائرين. وفي غير أيام المواسم كانوا يواجهون ركوداً يؤثر في معيشة الكثير منهم، وخاصة ممن ألفوا الحركة والنشاط، فيطلق العامة على تلك الأيام الراكدة (أيام البصارة)، يقصدون قلة الدخل فيها، مما يدفع بهم إلى التقشف، وهو مصطلح استعمله المكبون منذ عصر المماليك.

وجاء في (المعجم الوسيط): «البصارة مطبوخ متخذ منجريش الفول والملوخية، أو النعناع، وبعض الأفاويه»^(١). وهو

تحقيق: حمد الجاسر، ط ٢، ج ٢ (الرياض: دار اليمامة، ١٤١٨هـ/١٩٩٧م)، ٩٥٧؛ البلاذري، أحمد بن يحيى، أنساب الأشراف، تحقيق: سهيل زكار ورياض زركلي، ج ١١ (بيروت: دار الفكر، ١٤١٧هـ/١٩٩٦م)، ٢٠؛ ابن قدامة، عبد الله بن أحمد، التبيين في أنساب القرشيين، تحقيق: محمد نايف الديلمي، ط ٢ (بيروت: عالم الكتب، ١٤٠٨هـ/١٩٨٨م)، ٤٨٨.

٢ الأزرقى محمد بن عبد الله، أخبار مكة وما جاء فيها من الآثار، تحقيق: رشدي الصالح ملحس، ط ١٠، ج ٢ (مكة المكرمة: مكتبة الثقافة، ١٤٢٣هـ/٢٠٠٢م)، ٢٣٦، ٢٤٠؛ الفاكهي، محمد بن إسحاق، أخبار مكة في قديم الدهر وحديثه، تحقيق: عبد الملك ابن دهيش، ط ٢، ج ٣ (مكة المكرمة: مكتبة ومطبعة النهضة الحديثة، ١٤١٤هـ/١٩٩٤م)، ٢٨٥.

٣ الأزرقى، ج ٢، ٢٤١؛ الفاكهي، ج ٣، ٢٨٥، ٢٨٦.

علي الشرفي

أويس، دار

كانت هذه الدار تقع في الجهة الجنوبية من المسجد الحرام بالحثمة، في نحر الوادي، أسفل مكة^(١)، قريبة من سوق الحطب. ولم تك تبعد كثيراً عن دار يسار، مولى بني أسد بن عبد العزى^(٢). وقد سماها الفاكهي دار رويس^(٣). انتقلت ملكية هذه الدار من أويس إلى جعفر بن سليمان بن علي^(٤).

أما موقع هذه الدار فلا يعرف على وجه الدقة، وقد محي أثرها.

الهوامش:

١ الأزرقى، محمد بن عبد الله، أخبار مكة وما جاء فيها من الآثار، تحقيق: رشدي الصالح ملحس، ط ١٠ (مكة المكرمة: مكتبة الثقافة، ١٤٢٣هـ/٢٠٠٢م)، ج ١، ١٧٠، ج ٢، ٢٣٣، ٢٩٦؛ الفاكهي، محمد بن إسحاق، أخبار مكة في قديم الدهر وحديثه، تحقيق: عبد الملك بن دهيش، ط ٢ (مكة المكرمة: مكتبة ومطبعة النهضة الحديثة، ١٤١٤هـ/١٩٩٤م)، ج ٢، ١١٤، ١٥٤، ج ٤، ٢٠٧، ٢١٠؛ الفاسي، محمد بن أحمد، شفاء الغرام بأخبار البلد الحرام، تحقيق: عمر عبد السلام تدمري، ج ٢ (بيروت، دار الكتاب العربي، ١٤٠٥هـ/١٩٨٥م)، ٤١٨.

١٢ الأزرقى، ج ٢، ٢٩٦، ٢٣٣؛ الفاكهي، ج ٣، ١٥٤، ج ٤، ٢٠٧.

١٣ الفاكهي، ج ٣، ١١٤، ١٥٤، ج ٤، ٢٠٧، ٢١٠.

١٤ الأزرقى، ج ٢، ٢٩٦؛ الفاكهي، ج ٤، ٢١٠.

علي الشرفي

الأوسيون، دار

كانت هذه الدار تقع في الجنوب الغربي من المسجد النبوي الشريف، مجاورة لدار علي بن عبد الله بن أبي فروة. وكان يحدها من الجهة الشمالية بيوت آل مصبح التي كانت في دور بني عامر^(١).

Üveysilik

İmam-ı Rabbânî, Mektûbat, III, 172

H.K. Yılmaz katı

HUSSAINI, A. S.

Uways Al-Qarani and the Uwaysi Şafis.
MW 57 (1967), pp. 103-113

Uveysî-Karânî
Üveysilik

Uveysî-Karânî ve Üveysî
Sûfîleri.

17 NİSA - 1993

5628. Baldick, Julian: Imaginary muslims : the Uwaysi Sufis of Central Asia / Julian Baldick. - London [u. a.] : Tauris, 1993. - VI, 266 S. ÜVEYSİLİK
ISBN 1-85043-497-2 33 A 16201

1846 DEWEESE, D. The Tadhkira-i Bughrâ-khân and the Uveysiyye "Uveysi" Sufis of Central Asia: notes in review of Imaginary Muslims. Central Asiatic Journal, 40 i (1996) pp.87-127 [Baldick, J. Imaginary Muslims: the Uwaysi Sufis of Central Asia, London 1993.]

22 OCAK 1998

Devin DeWeese

Studies on Sufism in Central Asia

IV An 'Uvaysī' Sufi in Timurid Mawarannahr: notes on hagiography and the taxonomy of sanctity in the religious history of Central Asia

Papers on Inner Asia, no. 22. Bloomington, IN: Indiana University, Research Institute for Inner Asian Studies, 1993

1-36

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	206679
Tas. No:	297.7 DEVLS

23 Mars 2015

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

2012

ASHGATE
VARIORUM

Uveysilik 200342

IV

AN "UVAYSI" SUFI IN TIMURID MAWARANNAHR: NOTES ON HAGIOGRAPHY AND THE TAXONOMY OF SANCTITY IN THE RELIGIOUS HISTORY OF CENTRAL ASIA

Introduction¹

The Sufi doctrine of "sainthood" (*walāyah*) underwent considerable development from the 13th to the 15th centuries,² culminating in the assertion that sainthood is prior to and superior to prophethood, with an accompanying proliferation of "styles" of sanctity articulated and sanctioned in theoretical hierarchies of saintly types. Little is known, however, of the reflection of these doctrinal developments, if any, either in the broad, parallel currents of religious development that turned Sufi shaykhs into popular "saints" and charismatic or thaumaturgical holy men into Sufi leaders,³ or in the specific historical development of the formal Sufi "orders." The present study, proceeding from the assumption that actual experience preceded doctrinal development, suggests that the peculiar phenomenon of the "Uvaysī" Sufis in Central Asia may be viewed as one aspect of the doctrinal "domestication" of charismatic, influential, but unaffiliated shaykhs, a process that parallels and in fact may be linked with developments in the notion of sainthood in general, and one with concrete social and organizational implications for the emerging notion of the *ṭarīqah*.

The concept of the Uvaysīs - that is, Sufis initiated not by any living shaykh, but by the spirit of the Prophet or of an eminent saint - is reasonably well known, but the fact that the concept underwent particularly full development in Central Asia is not generally recognized. In particular, the widespread currency of the Uvaysī concept, so alien to the normative understanding of doctrinal and

¹ An earlier draft of this paper was presented at the November, 1990 meeting of the Middle East Studies Association in San Antonio.

² See on these doctrinal developments the seminal work of Michel Chodkiewicz, *Le sceau des saints: prophétie et sainteté dans la doctrine d'Ibn 'Arabi* (Paris: Gallimard, 1986).

³ See now the remarks on such currents in Monika Gronke, "Lebensangst und Wunderglaube: Zur Volksmentalität im Iran der Mongolenzeit," in *XXIV. Deutscher Orientalistentag vom 26. bis 30 September 1988 in Köln: Ausgewählte Vorträge* (= *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft*, Supplement VII; Stuttgart: Franz Steiner Verlag, 1990), pp. 391-399.

343 "Üveysizye

TSU

Tibyan, I, 104a-106a; Rinn,
Mairabouts, 27; İkd, 24-29; İhtif,
173-175.

922.977

"üveysizlik"

Üveysel Kararı ve üveysizlik

922.977
v24

Üveysizlik

392

TSU. Kırım

Henry Corbin

297.7-

Creative Imagination in the Sufism

s. 32-33, 54

دائرة المعارف بزرگ اسلامی، جلد هفتم، تهران، ۱۳۸۰

مشایخ صوفیه و مؤلفان نخستین نگارشهای مدون عرفانی، اویس قرنی را از جمله اولیاءالله و از بزرگان اهل تصوف دانسته‌اند و اقوال و احوال او را محور و موضوع پاره‌ای از آراء و آداب صوفیانه قرار داده‌اند (نک: ابونعیم، ۷۹/۲-۸۷؛ ابن جوزی، ۴۳/۳-۵۷؛ قشیری، ۱۲۱؛ هجویری، ۵۰، ۹۹، ۱۰۰، ۱۰۲؛ بدری کشمیری، ۴۶-۴۷؛ بدخشی، ۶۵-۶۷؛ نیز: حسینی، ۱۰۶؛ شیمل، ۲۹-۲۸).

با اینهمه، باید دانست که هجویری، آنگاه که از طریقه‌ها و سلسله‌های صوفیه یاد می‌کند (ص ۲۱۸-۳۴۱)، از گروه یا افرادی به اسم اوسیه نام نمی‌برد، و در نگارشهای عرفانی و خانقاهی هم تا روزگار عطار نیشابوری، نام مشرب یا طریقه اوسیه دیده نمی‌شود. اینکه از سده ۷ق به بعد ابوالقاسم کرکانی، ابویزید بسطامی، ابوالحسن خرقانی و عبدالقادر جیلانی را به عنوان اوسیه معرفی می‌کنند (نک: پارسا، جامی، همانجاها؛ ابن کربلایی، ۵۱۱/۱؛ داراشکوه، همانجا؛ معصوم‌علیشاه، ۴۸/۲)، بر اساس شناختی است که صوفیه پس از فریدالدین عطار نیشابوری، از اشارات او به مشرب اوسیه (نک: ص ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۶۸۵) داشته‌اند و آن را به احوال عارفان متقدم نیز نسبت داده‌اند. اما از آنجا که عطار نیشابوری (ح ۵۴۰-۶۱۸ق) از «قومی» به نام «اوسیان» یاد می‌کند و مقام آنان را «عظیم و عالی» می‌داند (ص ۲۸-۲۹)، حاکی از آن است که اوسیه به عنوان مشربی عرفانی در نیمه سده ۶ق شناخته بوده است. و نیز اینکه یکی از نویسندگان اوسیه در سده ۱۰ق که برای نخستین بار تذکره مشایخ اوسیه را نوشته، و مدعی شده است که شیخ عبدالله یمنی از جمله مشایخ اوسیه نزد اویس قرنی سلوک کرد و سپس طریقه اوسیه را به دیگر روندگان طریقت آموخت (تذکره، ۱۰-۱۲) و نیز آوردن سق بغراخان عبدالکریم، پادشاه ترک مسلمان قراخانی (د ۳۴۴ق) در شمار پیروان اوسیه (نک: همان، ۳، ۹۲-۹۸)، مؤید این نکته است که از دیرباز پیروان طریقه اوسیه کسانی را که به سده‌های اولیه اسلام تعلق داشته‌اند، از بزرگان این طریقه و در شمار هم‌مسلمانان خود می‌شناخته‌اند.

پس از روزگار عطار نیشابوری نیز این طریقه در میان اهل عرفان و تصوف مطرح بوده، و سالکان طریقه‌های خانقاهی با توسل به روحانیت رسول اکرم (ص) یا یکی از اولیاءالله تربیت می‌یافته‌اند. در سلسله چشتیه، آنگاه که «پیر دلیل» یافت نمی‌شده، سالک چشتی، پس از غسل توبه، غسل اوسیه می‌کرده، و به روح اویس قرنی فاتحه می‌خوانده، و به سلوک می‌پرداخته است. بر اثر چنین روشی در سلوک سلسله چشتیه بوده است که برخی از شعب آن سلسله به نامهای سلسله اوسیه رسول‌نمائی (منسوب به سیدحسن رسول‌نما) و سلسله اوسیه صابریه (منسوب به صابر چشتی) نامیده شده‌اند (صابری، ۲۰۵-۲۰۷؛ نیز نک: آریا، ۱۹۵). در میان پیروان شیخ احمدجام زنده پیل نیز صوفیانی بوده‌اند که به داشتن مشرب اوسیه مشهور بوده‌اند (نک: بهداندنی، ۵۱۲). در اواخر سده ۹ و اوایل سده ۱۰ق صوفیانی بوده‌اند که به هیچ یک از طریقه‌های خانقاهی وابسته نبودند و خود را اوسیه می‌خواندند، ولی

کرمانی، عبدالرزاق، «تذکره در مناقب حضرت شاه نعمت‌الله ولی»، مجموعه در ترجمه احوال شاه نعمت‌الله ولی کرمانی، به کوشش زان اوین، تهران، ۱۳۶۱ش؛ کنی، محمد، معرفه الرجال، اختیار شیخ طوسی، به کوشش حسن مصطفوی، مشهد، ۱۳۴۸ش؛ کلی، هشام، نسب معد و الیمن الکبیر، به کوشش ناجی حسن، بیروت، ۱۴۰۸ق/۱۹۸۸م؛ نصر بن مزاحم، وقعة صفین، به کوشش محمد عبدالسلام هارون، قاهره، ۱۳۸۲ق/۱۹۶۲م؛ نیشابوری، حسن، عقلاء المجانین، به کوشش عمر اسعد، بیروت، ۱۴۰۷ق/۱۹۸۷م؛ یاقوت، بلدان.

علی بهرامیان

اُوسِیّه، نام یکی از طریقه‌های صوفیه. در سده‌های ۶ و ۷ق به آن دسته از صوفیان که در سلوک به شیخ و پیری معین انتساب نداشتند و با توسل به روحانیت رسول اکرم (ص) منازل سلوک را طی می‌کردند و بدون واسطه، به امداد روحانی نبی پرورش می‌یافتند، اوسیه گفته می‌شد (عطار، ۲۸-۲۹؛ پارسا، ۱۶، ۵۰۲؛ ابن کربلایی، ۵۱۰/۱-۵۱۱؛ داراشکوه، ۲۹-۳۰). این تعریف از اوسیه هر چند در همه ادوار تصوف نزد مشایخ و دانشمندان خانقاهی مقبول و پذیرفته بوده است، اما اشارات نویسندگان صوفی دوره‌های بعد، همچون عبدالرحمان جامی نشان می‌دهد که این عنوان از قرن ۸ق به بعد، بر صوفی سالکی اطلاق می‌شده است که به ظاهر از شیخی متابعت و پیروی نمی‌کرده، و به پیرو شیخی از مشایخ گذشته متوسل می‌شده، و حل مشکلات سلوک را از روحانیت او می‌خواست است؛ چنانکه بهاء‌الدین نقشبند از روحانیت خواجه عبدالخالق غجدوانی بهره می‌گرفته، و اوسیه نامیده شده است و زین‌الدین ابوبکر تایبادی با توسل به روحانیت احمد جام زنده‌پیل منازل سلوک را طی کرده، و اوسیه خوانده شده است و گفته‌اند که عطار نیشابوری بر اثر تجلی نور منصور حلاج بر روح او پرورش یافته، و اوسیه محسوب شده است (جامی، ۳۹۰، ۴۹۹، ۵۹۷؛ نیز نک: داراشکوه، همانجا؛ فروزانفر، ۳۲-۳۳).

رای و نظر جامی را درباره اوسیه شاگرد او - عبدالغفور لاری - اینگونه بیان کرده است که عارف سالک اگر در پناه روحانیت یکی از مشایخ صوفیه درآید که آن شیخ در روزگار او زنده باشد ولیکن به ظاهر او را ندیده، و با جسمانیت او بیگانه باشد، باز هم این سالک صوفی اوسیه تواند بود (لاری، گ ۴). این دسته از عارفان را به آن سبب اوسیه خوانده‌اند که در سلوک صوفیانه، به سیرت تابعی مشهور، اویس قرنی تشبیه کرده‌اند (عطار، همانجا؛ جامی، ۱۶، ۳۹۰، ۴۹۹، ۵۰۲، ۵۹۷).

از تاریخ پیدایش طریقه اوسیه اطلاع دقیقی در دست نیست. کمبود اطلاعات تاریخی درباره اوسیان احتمالاً به سبب سنت و روش اخفا و استتار بوده است که آنان به استناد آن، از آشکار ساختن احوال و آراء خویش اجتناب می‌کرده‌اند. میل شدید اویس قرنی به اخفای احوالش روشن است (نک: نیشابوری، ۹۸-۹۹؛ نیز نک: ه د، اویس قرنی). این روش بنا بر نگارشها و اسناد متأخر اوسیه، حتی در سده‌های متأخر نیز رواج داشته است (نک: تذکره... ۹)؛ اما آنچه مسلم است، این است که

186042

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLAHİYÂT ANABİLİM DALI
TASAVVUF BİLİM DALI

SEKİM 2010

YANYALİZÂDE'NİN EL-MESLEKÜ'L-KAVÎ
Lİ TAHSİLİ' T-TARİKİ'L-ÜVEYSÎ RİSÂLESİ
VE TASAVVUFTA ÜVEYSİLİK ✓

Yüksek Lisans Tezi

İHSAN ERKUL

İstanbul 2006

Üveysîlik

Ahmet Yaşar Ocak

VEYSEL KARANİ VE ÜVEYSİLİK

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi Kütüphanesi	
Kayıt No :	487
Tasnif No. :	322.977 VEY

DERGÂH YAYINLARI
PK. 1240 — İSTANBUL

des *Ġalāyiriden Šeyḥ Oveys*, in *CAJ*, xix (1975), 1-84; H.H. Roemer, in *Camb. hist. Iran*, vi, 6-9. For coins, see H.L. Rabino di Borgomale, *Coins of the Jalā'ir, Kara Koyunlu, Musha'sha' and Ak Koyunlu dynasties*, in *NC*, 6th ser., vol. x (1950), 94 ff.; S. Album, *A checklist of popular Islamic coins*, Santa Rosa, Calif. 1993, 49. (C.E. BOSWORTH)

UWAYS AL-ĶARANĪ, a legendary or semi-legendary younger contemporary of Muḥammad, said to have been killed at the battle of Šiffin in 37/657, fighting on the side of 'Alī. The *nisba* al-Ķaranī connects him with the Karan sub-group of the Yemeni tribe of Murād [q.v.], and legend puts his early life in the Yemen. Uways first appears in the works of writers of the 3rd/9th century, Ibn Sa'd and Aḥmad b. Ḥanbal, as an impoverished and ragged figure who chose to live a life of solitude. Muḥammad had allegedly foretold that Uways would come to see his second successor, 'Umar, and said that Uways was both his bosom friend (*khāṭil*) in the Muslim community and the best person in the generation after him. These sayings gave rise to the subsequent legend, presented at length in the *Tadhkirat al-awliyā'* attributed to 'Aṭṭār (d. 618/1221), that Muḥammad and Uways corresponded by telepathy, a legend that is the basis of the Šūfī tradition of the Uwaysiyya [q.v.]. Thus Uways is a much-venerated figure in Šūfism and in popular Islam, with tombs in various places, notably at al-Raḳqa in Syria and near *Khīwa* in modern Uzbekistan.

One might mention that the curious Turkish name Weysel (as in 'Ashīḳ Weysel) comes from (Ü)weys el-Ķaranī).

Bibliography: A.S. Hussaini, *Uways al-Qaranī and the Uwaysī Sufis*, in *MW*, lvii (1967), 103-13; J. Baldick, *Imaginary Muslims. The Uwaysī Sufis of Central Asia*, London 1993, 15-21. (J. BALDICK)

UWAYSIIYYA, a class of mystics who look for instruction from the spirit of a dead or physically absent person.

The term is derived from the name of Uways al-Ķaranī (d. 37/657 [q.v.]), who is supposed to have communicated with Muḥammad by telepathy. Another important figure in the Uwaysī tradition is Abu 'l-Ḥasan 'Alī b. Aḥmad al-Ķharaḳānī (d. 425/1033 [q.v.]), who is presented as constantly visiting the tomb of Abū Yazīd al-Bisṭāmī [q.v.] and being taught by his spirit. Al-Ķharaḳānī is also recorded as having claimed to be taught directly by God; this is a further aspect of the Uwaysī tradition. The famous poet Ḥāfiẓ of Šhīrāz (d. 791/1389 or 792/1390 [q.v.]) is described by an Indian visitor as being an Uwaysī (cf. J. Baldick, *Imaginary Muslims. The Uwaysī Sufis of Central Asia*, London 1993, 21-5, where further references are given).

From the 8th/14th century onwards, the Uwaysī tradition acquires a new significance in the Naḳshbandī brotherhood. Its founder, Bahā' al-Dīn Naḳshband (718-91/1318-89 [q.v.]) is said to have been taught by the spirit of an Uwaysī master, 'Abd al-Ķhālīḳ Ḡhudjduwānī (d. 617/1220 [q.v.]). Bahā' al-Dīn's successors claimed that some other figures in his spiritual genealogy, stretching back to Muḥammad, had been Uwaysīs, i.e. taught by Muḥammad or by dead Šūfis (*ibid.*, 25-6).

There seems to have been an Uwaysī movement in East Turkistan in the 10th/16th century, begun by one *Kh*"ādja Muḥammad Šharīf (d. 963/1555-6). This movement apparently gave rise to the composition of an imaginary history of the Uwaysīs, written in Persian around 1600 by one Aḥmad b. Sa'd al-Dīn Uzganī,

of Uzgend in what is now Kyrgyzstan, and entitled *Tadhkira-yi Bughra-khānī* in honour of the Ķarakhānī ruler Satuḳ Bughra Khān (d. 344/955) (English summary from the manuscripts, in Baldick, *Imaginary Muslims*, 54-201). In the history, an evidently imaginary Uwaysī brotherhood is presented as flourishing from the 1st/7th to the 8th/14th centuries. The book consists of a series of biographies, usually of people who never existed. Each person is instructed, in the Uwaysī manner, by a prophet or leading early Muslim, and is said to be "on the heart" or "on the back" of one of the prophets. Here, the point is that the mystic must resemble the prophet in question: this resemblance, Uzganī emphasises, is especially strong when the mystic is on the prophet's back. Thus a mystic who is "on the back of Jacob" sees angels, weeps a lot and goes blind, one who is "on the back of David" is a singer and sinfully causes the death of a man, and so on; the biographies are modelled on the lives of the prophets in the *kiṣaṣ al-anbiyā'* [q.v.] literature, much read in Central Asia. In this way, the reader is led to decode the biographies as adaptations of the prophets' lives already familiar to him; the book, as its author explicitly makes clear, must be constantly read by the reader to help him become an Uwaysī master himself. The Uwaysīs, Uzganī explains, enjoy a special anonymity; only God knows who they are. If they appear as practising Šūfis in this world, they nonetheless obtain their instruction from an invisible source.

One very important Uwaysī was the famous Indian reformer *Shaykh* Aḥmad Širhindī (971-1034/1564-1624 [q.v.]), who was also a member of the Naḳshbandī brotherhood. After studying with a Naḳshbandī master, he tells us, he became an Uwaysī, in the sense of no longer having a visible instructor but learning directly from Muḥammad. In addition to this he was instructed by God himself (Baldick, *op. cit.*, 26).

The pen-name Üweysī (= Uwaysī) is used in a long Ottoman Turkish poem which dates from the reign of Murād IV (1032-49/1623-40) and attacks the degeneracy of the empire, along with the jurists, administrators and Šūfis of the day. In contrast, the poet extols the many hidden "friends of God". He claims that his spirit has always served to help God manifest himself, and that he knows God's secrets (*ibid.*, 26-7, and see *WAYSİ*).

In 20th-century Iran, there has been a new Uwaysī movement, in a conscious reaction to the brotherhoods and their elders. This movement has centred around Muḥammad 'Ankā (1306-82/1887-1962) and his son. It has been characterised by attempts to improve Šūfism by integrating with it modern Western findings in the natural sciences. Under the reign of Muḥammad Riḳā Šhāh (1941-79 [q.v.]) its meetings were attended by members of the Imperial court. Since the revolution of 1978-9, the movement's activities have been continued in exile; based in the U.S.A., it has established branches in many other countries.

Bibliography: Given in the article.

(J. BALDICK)

ÜWEYS, ĶARA, with the titles of *Defterdār* or controller of finances [see *DAFTARDĀR*], *Ālebi* and *Pasha*, leading official of the Ottoman administration during the reign of Sultan Murād III [q.v.], d. 999/1591.

Son of the *kādī* Nāzīr Muḥyī 'l-Dīn Meḥmed, from an old-established family of scholars in Aydin, he was educated as an *ālīm* and administrator, becoming *kādī* of Tire, having been picked out by Murād, at that time still an "imperial prince" (*shehzāde*) and governor

اَوْتَبْتُ - اَوْجُ

۱، ص ۱۷۸، بحر الجواهر، در ذیل: انجدان، حلتیت، لسان العرب، تاج العروس، منتهی الارب در ماده: حلت، نجد. مقدمه الادب، طبع لیبزیک، ص ۵۸، دستور اللغة، در ذیل: حلتیت. تحفه حکیم مؤمن، مخزن الادویه در ذیل: انجدان، حلتیت. برهان قاطع، آندراج در ذیل: انجدان، انگدان، انگزد، انگزه.

«بهاء، ج ۲، ص ۲۵۴-۲۵۳»

اَوْتَبْتُ:

توبه کردن به موجب امر، نه از بیم عقوبت و نه به طمع ثواب.

«رساله، ص ۷۷۴»

اَوْتَادُ:

چهار تنان، چهار تن از اولیاء که بر چهار رکن عالم (شرق، غرب، شمال، جنوب) نامزداند و مایه ثبات و معموری عالم هستند. کسانی از اولیا که در مقام تمکین مستقر شده اند و بر این تعریف عده آنها محدود نیست.

تعریفات جرجانی، کشف اصطلاحات الفنون، در ذیل: ابدال، اوتاد، شرح گلشن راز، طبع طهران، ص ۲۸۲.

آن رشته نور غیب باقی است
کان است لباب روح اوتاد
ج ۲، ب ۷۲۰۵
«دیوان، ج ۷، ص ۵۲۴»
نیز: رساله، ص ۷۷۴.

اَوْجُ:

بلندی، نقطه ای مشترک میان مُلتَمَیّی و محلّ بهم رسیدن دو سطح مُحدَّب دو فلک که یکی سطح فلک خارج مرکز است که آنرا فلک اوج نیز گویند و دیگری سطح فلکی است که خارج مرکز در یخن و سطریری آن جای دارد.

کشاف اصطلاحات الفنون، در ذیل:

اَوْجُ.

«شرح، ج ۲، ص ۴۶۳»

نقطه ای است از فلک، خارج مرکز که دورترین نقاط است از مرکز عالم. (آندراج).

الاج عند اهل الهيئة يطلق على نقطة مشتركة بين ملتقى السطحين المحدبين من الفلكين وعلى تقويم تلك النقطة. (محیط المحيط).

و مقابل آن حضيض است والحضيض عند اهل الهيئة هو نقطة مقابلة الاج وهي نقطة مشتركة بين ملتقى السطحين

اَوَيْسِي - اَهْلُ دُنْيَا

المقربين من الفلكين. (محیط المحيط).
«بهاء، ج ۲، ص ۲۹۵»

اَوَيْسِي:

اویسی در تعبیرات صوفیه کسی را گویند که بظاهر پیری ندارد و از روحانیت حضرت رسول (ص) یا یکی از مشایخ مستفید می شود و کسب فیض می کند و باطن خویش را جلا می دهد و به انوار معرفت روشن می گرداند و سیر و سلوک خویش را به تأیید روحانیت آن پیر به پایان می برد چنانکه اویس به دیدار حضرت رسول اکرم (ص) مشرف نگردید و مراحل کمال را به عشق معنویت وی طی نمود و درهم سپرد و پیدا است که جهت اطلاق لفظ «اویسی» برین طایفه همین نکته است که یاد کردیم.

«نقد، ص ۳۲-۳۱»

اَهْلُ پَرْدِه:

محرم راز، محتجب، در پس پرده عزت. چون از این ره هیچ گردی نیست بر نعلین تو از روی این همه تو، چونک اهل پرده

ج ۶، ب ۲۹۸۵۴

«دیوان، ج ۷، ص ۲۰۲»

اَهْلُ دُنْيَا:

در این مورد روایتی در حقایق سلمی

بدینگونه آمده است که:

قَالَ بَعْضُهُمْ اَهْلُ الدُّنْيَا عَلَيَّ اَوْتَبَةُ (اصل: الدُّنْيَا اربعة) اَحْوَالٍ مُتَمَتِّعٍ بِهَا بِعَمَلِهِ وَذَاخِلٍ مِنْ صِحَّةٍ فِي عِلَّةٍ وَمَحْمُولٍ مِنْ فَرَاشٍ اِلَى قَبْرِهِ وَمُعَذِّبٍ مِنْ قَبْرِهِ لِلصِّبْرَةِ فَمَنْ يَلْهَوْ فِيهَا فَلْيَقْلَبْهُ وَمَنْ يَعِيشْ فِيهَا فَيَتَّبِعْ اِلَّا مَنْ يُتْبِعُهُ اللهُ مِنْ غَفْلَتِهِ